

Uluslararası Öğrencilere Yönelik Akademik Türkçe Okuma Metinlerinin ve Etkinliklerinin Değerlendirilmesi: Bir Doküman İncelemesi¹

Dr. Öğr. Üyesi Gürkan MORALI²

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, uluslararası öğrenciler için hazırlanmış akademik Türkçe kaynaklarından biri olan Gazi TÖMER Uluslararası Öğrenciler için Akademik Türkçe 1 ders kitabındaki okuma etkinliklerini çeşitli açılardan incelemektir. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımı içerisinde yer alan doküman incelemesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, bölümlere göre okuma metinlerinin dağılımında değişkenlik söz konusudur. En az ve en çok metin bulunan bölümler arasında beş metinlik bir fark tespit edilmiştir. Okuma metinlerinin alanlara göre dağılımında da değişkenlik söz konusudur. En fazla yer verilen alanın sosyal bilimler, en az yer verilen alanın ise sağlık bilimleri olduğu görülmüştür. Etkinlik sayıları bakımından da sosyal bilimler alanında yoğunluğun olduğu görülmektedir. Sosyal bilimlerdeki okuma etkinliği sayısının fazla olmasında metin sayısı önemli bir rol oynamaktadır. Okuma etkinliklerinin türlere göre dağılımında ise sınırlılık söz konusudur. Bu veriler dikkate alındığında incelenen dokümanın, sosyal bilimler alanında ön plana çıktığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Yabancı dil olarak Türkçe, akademik Türkçe, okuma, metin*

¹ Bu çalışma, 2. Uluslararası Sosyal Bilimleri Kongresi'nde (USBİK 2019) "Uluslararası Öğrencilere Yönelik Akademik Türkçe Okuma Metinlerinin ve Etkinliklerinin Değerlendirilmesi: Bir Doküman İncelemesi" başlığıyla sunulan sözlü bildiri den üretilmiştir.

² Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, gurkanmorali@gmail.com

Evaluation of Academic Turkish Reading Texts and Activities for International Students: A Document Analysis

Abstract

The main aim of this study is to examine the course book called “Gazi Turkish Language Learning Research and Application Center (TÖMER) Academic Turkish I for International Students”, which is one of the academic Turkish sources for international students, from different perspectives. This study was conducted through the document analysis of the qualitative research approach. There is variability in the distribution of the reading texts in terms of chapters. There is also a variability in the distribution of the reading texts in terms of fields. When this data is taken into consideration, it is seen that the examined document has come to the fore in social sciences. It is observed that the number of activities is also concentrated in the field of social sciences. The number of texts plays an important role in the large number of reading activities in social sciences. Also, there is a limitedness in the distribution of the reading activities in term of types. The texts are seen to be focused more on social sciences than the other fields.

Keywords: *Turkish as a foreign language, academic Turkish, reading, text*

Giriş

Türkiye'nin sondönemdünya konjonktüründeki yükselişi, yükseköğretimde uluslararasılaşma politikalarını da gündeme getirmiştir. Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın farklı bileşenleri bulunmaktadır. Bu bileşenlerden biri de uluslararası öğrenci sayısıdır. “1970’li yıllarda yaklaşık 800 bin olan uluslararası öğrenci sayısının 2012 yılında 4,5 milyona ulaştığı görülmekte ve yapılan tahminler sonucunda bu rakamın 2022 yılında 8 milyona çıkması beklenmektedir” (YÖK, 2017, s. 3). Küreselleşen dünyada, her ülke daha fazla uluslararası öğrenci çekmeye çalışmakta ve eğitim, küresel bir rekabete dönüşmektedir. YÖK (2017) tarafından yayımlanan Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2022 ile yükseköğretimin uluslararasılaşmasına yönelik hedefler ortaya koyulmuştur. Bu hedeflerden biri de Türkiye’deki uluslararası öğrenci sayısının artırılmasıdır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılı yükseköğretim istatistiklerine göre Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenci sayısı 108.076’dır (<https://istatistik.yok.gov.tr/>). Bu sayının artırılması

için programlardan burslara kadar birçok düzenleme yapılmaktadır. “Uluslararası öğrencilere tüm üniversitelerde öğrenim görme olanağı verilmiş ve uluslararası öğrencileri kabul etmek isteyen üniversitelerde ön lisans ve lisansta birinci öğretim, ikinci öğretim, uzaktan eğitim ve açık öğretim programlarında uluslararası öğrenciler için kontenjan ayrılmıştır” (Radmard, 2017, s. 68). “Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenci sayısı, çeşitli kurumların (Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları, TÜBİTAK, YÖK, Yabancı Elçilikler gibi) verdiği burslarla gelen ve öğrenim giderlerini kendisi karşılayan öğrencilerle birlikte her yıl artmaktadır” (Tüfekçioğlu, 2018, s. 1). Çünkü “uluslararası öğrenciler, eğitimleri sonrası buldukları ülkelerde kalarak üretim ve kalkınma hedeflerinin önemli bir aracı hâline gelmekte veya ülkelerine dönerek birer kültür elçisi sıfatıyla ülkeleri ile misafir oldukları ülke arasında siyasi, sosyal, kültürel ve ticari alanlarda bir köprü vazifesi görmektedir” (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015, s. 11).

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’de öğrenim görürken karşılaştığı sorunların başında dil problemi gelmektedir. Eğitim dili Türkçe olan programlarda okuyan uluslararası öğrencilerin Türkçe dil yeterlikleri, yükseköğretime entegrasyonlarında başat rol oynamaktadır. Uluslararası öğrenciler, bölümlerine başlamadan önce üniversitelerin bünyesindeki Türkçe Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezleri’nde (TÖMER) Türkçe hazırlık eğitimi almaktadır. TÖMER’lerde öğrencilere çoğunlukla genel Türkçe öğretilmekte ve C1 dil yeterliliğine ulaşan öğrenciler mezun edilmektedir. “Türkçe öğrendikten sonra üniversitede öğrenime başlayan öğrencilerin tamamı aynı dil yeterlik sertifikasına (C1) sahip olmasına rağmen dil yeterlilikleri birbirinden farklı olmaktadır” (Boylu ve Başar, 2016, s. 319). Bunun yanı sıra TÖMER’lerde öğrencilerin akademik Türkçe becerileri yeteri kadar geliştirilememektedir. “Bu öğrenciler üniversitelerde okurken akademik Türkçeyi Türkçe hazırlık kurslarında öğrenmediklerinden dolayı alanları ile ilgili bölümlere gittikleri zaman derslerde zorluk yaşamaktadırlar” (Yahşi Cevher ve Güngör, 2015, s. 2267). Radmard (2017) da uluslararası öğrencilerin Türkçe yüzünden derslerinde başarısızlık yaşadıklarını ifade etmektedir.

Akademik Türkçe, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde gündemde olan alanlardan biridir. Akademik Türkçe ile ne anlatılmak istediğinin anlaşılabilmesi için öncelikli olarak akademik dilin tarif edilmesi gerekir.

Akademik dil ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımlar akademik dilin farklı yönlerini yansıtmaktadır. Schleppegrell'e (2004) göre akademik dil, "okul dili"dir. "Büyük eğitimci akademik dil teriminin, alanlarıyla ilgili kullanılan kelimeler anlamına geldiğini düşünmektedir" (Hirai Cook, Borrego, Garza ve Kloock, 2010, s. 2). Ancak "akılda tutulması gereken bir kelime ve kelime öbeği listesinden çok daha karmaşık olan akademik dil; bilimsel, ticari ve diğer teknik alanlarda, okulda ve ötesinde bulunan söylemin bilişsel, dilsel, kültürel ve disipline özgü özelliklerini içerir" (Zwiers, 2006, s. 317-318). "Akademik dil biçimsel açıdan kelime/kelime grupları, cümle ve söylem olmak üzere üç boyuttan oluşur ve bu boyutların her biri; dil kullanımının niteliğini, niceliğini, doğruluğunu, karmaşıklığını ve çok yönlülüğünü yansıtan belirli özelliklere sahiptir" (Gottlieb ve Ernst-Slavit, s. 3-4). Bu boyutlar dikkate alındığında akademik Türkçenin, karmaşık bir süreç olduğu görülmektedir. "Akademik Türkçe öğretimi ise genel bir ifadeyle, öğrencilerin Türkiye'deki eğitim hayatlarında karşılaşacakları Türkçenin öğretimi olarak tanımlanabilir" (Tüfekçioğlu, 2018, s. 1). Ancak akademik Türkçenin öğretimi ile ilgili çalışmalar henüz başlangıç aşamasındadır. Biçer (2017), 2010-2016 yılları arasında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında yayımlanan makaleleri incelediği çalışmasında bu alandaki çalışmaların sınırlı olduğuna dikkat çekmektedir. Çağlayan Dilber (2018) de yabancılara Türkçe öğretimi üzerine yazılan kaynak kitaplara ilişkin inceleme yaptığı çalışmada akademik Türkçe öğretiminin kitaplarda en az ele alınan konulardan biri olduğunu tespit etmiştir.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi tercih etmesinde verdiği burslarla ön plana çıkan Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (YTB), uluslararası öğrencilerin Türkiye'de üniversite eğitimi almaları için "Türkiye Bursları" vermektedir. Bu burs kapsamında uluslararası öğrencilerin not alma, sunum yapma, akademik yazma, araştırma yapma gibi becerilerini geliştirmek üzere C1 kurundan sonra akademik Türkçe dersleri de almaları zorunlu hâle getirilmiştir (<https://www.turkiyeburslari.gov.tr/ytbden-uluslararasi-ogrencilere-akademik-turkce-destegi/>). YTB'nin desteğiyle akademik Türkçe öğretimi, 2016-2017 eğitim-öğretim yılından beri daha sistematik hâle getirilmeye başlanmış ve Türkçe Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezlerinin (TÖMER) müfredatında kendine yer bulmuştur.

Son yıllarda gündeme gelen bir alan olduğu için kaynaklar da oldukça sınırlıdır. Bu alandaki ders kaynaklarının oluşturulmasında da YTB önemli bir rol oynamıştır. YTB'nin desteğiyle Gazi Üniversitesi TÖMER, ardından Erciyes Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (ERSEM) tarafından akademik Türkçe ders kitaplarının hazırlandığı görülmektedir. Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanan kaynaklar, okuma ve yazma becerilerini ayrı ayrı ele alan iki kitaptan oluşmaktadır. ERSEM tarafından hazırlanan kaynaklar ise sosyal, fen ve sağlık alanlarını müstakil olarak ele alan ve tüm dil becerilerini tümleşik olarak geliştirmeyi amaçlayan tematik 3 ders kitabından oluşmaktadır.

Literatürde bu alandaki ders kitaplarını ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, uluslararası öğrenciler için hazırlanmış akademik Türkçe kaynaklarından biri olan Gazi TÖMER Uluslararası Öğrenciler için Akademik Türkçe 1 ders kitabındaki okuma etkinliklerini çeşitli açılardan incelemektir. Bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

Gazi TÖMER Uluslararası Öğrenciler için Akademik Türkçe 1 ders kitabındaki okuma metinlerinin bölümlere göre dağılımı nasıldır?

Gazi TÖMER Uluslararası Öğrenciler için Akademik Türkçe 1 ders kitabındaki okuma metinlerinin alanlara (sosyal bilimlere, fen bilimlerine ve sağlık bilimlerine) göre dağılımı nasıldır?

Gazi TÖMER Uluslararası Öğrenciler için Akademik Türkçe 1 ders kitabındaki okuma etkinliklerinin alanlara (sosyal bilimlere, fen bilimlerine ve sağlık bilimlerine) göre dağılımı nasıldır?

Gazi TÖMER Uluslararası Öğrenciler için Akademik Türkçe 1 ders kitabındaki okuma etkinliklerinin, tür bakımından dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın modeli / deseni

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı içerisinde yer alan doküman incelemesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217).

İncelenen dokümanlar

Bu araştırmada, Gazi TÖMER tarafından oluşturulan Uluslararası Öğrenciler için Akademik Türkçe 1 ders kitabı çalışma dokümanı olarak belirlenmiştir. Bu kitap, 2017 yılında Ankara’da yayımlanmıştır. İncelenen kitap 2. basım olup 264 sayfadan ve 9 bölümden oluşmakta ve her bölüm kendi içinde farklı temalara ayrılmaktadır. Bu temalar altında çeşitli konu başlıklarına ait farklı metinlere yer verilmektedir. Her bölümün sonunda kelime bilgisi adlı etkinlik bölümleri yer almaktadır. Bu bölümlerde kelime bilgisini yoklamaya yönelik 50 adet çoktan seçmeli soru bulunmaktadır. Kitaptaki konu dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1: Kitapta yer alan konulara ilişkin tanımlayıcı bilgiler

Bölüm	Ana Konu	Okuma Metni Başlıkları	F
1	Dil	(1) İki Dillilik (2) Çeviri Programları Dilleri Yok Eder mi? (3) Beyin Hakkında Neler Biliyoruz?	3
	Eğitim	(1) PISA Sonuçlarının Değiştirdiği Eğitim Politikaları (2) Dâhilerin Okulu Enderun	2
	İletişim	(1) Osmanlıda Elçilik (2) Reklamların Sınırı Olmalı mı? (3) Belgesel Filmler ve Gerçeklik	3
2	Tabiat	(1) Tropikal Yağmur Ormanları	1
	İnsan	(1) Ya Sizin Aileniz (2) Gençlerin Sorunları	2
	Göç	(1) Göçün Anatomisi (2) Beyin Göçü	2
3	Sözlü Kültür	(1) Antropoloji	1
	Takvim	(1) Takvimden Karaktere (2) Zamanın Önemi	2
4	Kişisel Gelişim	(1) Kuantum Fiziği ve Düşünce İlişkisi (2) Duygusal Zekâ Gerçeği	2
	Tedavi Yolları	(1) Kontrol Merkezi (2) Tamamlayıcı Tıp ve Alternatif Tıp	2
	Virüsler	(1) Virüslerin Savaşı	1
5	Eğlence	(1) Adrenalin Tutkusu (2) Halk Dansı	2
	Oyun	(1) Bilgisayar Oyunları (2) Çocuk Oyunları	2
	Vücut	(1) Futbolun Tarihçesi ve Türkiye’de Futbol (2) Suyla Gelen Mucize	2

	Ayaklanmalar	(1) Büyük Ruh Yahut Gandhi (2) Fransız İhtilali	2
6	Felaketler	(1) Depremlerin Habercileri ve Jeofizik: Haberci Canlılar ve Jeofizik İşaretler (2) Yüzyılımızın Temel Sorunlarından Biri: Buzulların Erimesi	2
	Ölüm	(1) Planlı Ölümler (2) Cenaze Törenleri ve Defin ile İlgili Gelenekler	2
	Enerji	(1) Yenilenebilir Enerji Kaynakları (2) Nükleer Santraller Yararlı mı, Zararlı mı?	2
7	Uzay	(1) Galaksiler ve Samanyolu (2) Uzaya Gitmek Ayağa mı Düşüyor?	2
	Teknoloji	(1) 2014 Yılı'nın En İyi 25 İcadı (2) Bir Araştırma: Gençlerin Sanal Alanı Kullanım Tercihleri ve Kendilerini Sunum Taktikleri	2
	Medeniyetler	(1) Hititler (2) Ahilik	2
8	İnsanlığı Etkileyenler	(1) Platon'a Göre İnsan, Ahlak ve Devlet Düzeni (2) Tıbbın Hâkimi İbn-i Sina	2
	Mimari	(1) Gökdelenler	1
	Ekonomi	(1) Yoksulluk ve Açlıkla Mücadele Sürüyor (2) Yeni Ekonominin Toplumsal, Ekonomik ve Teknolojik Boyutları	2
9	Yönetim Şekilleri	(1) Monarşi mi, Cumhuriyet mi? (2) Egemenlik ve Demokrasinin Temsili	2
	Korsanlar	(1) Dünden Bugüne Korsanlar (2) Sanal Dolandırıcılığın Yükselen Yıldızı: Phishing	2
Toplam Okuma Metni Sayısı			50

Verilerin analizi

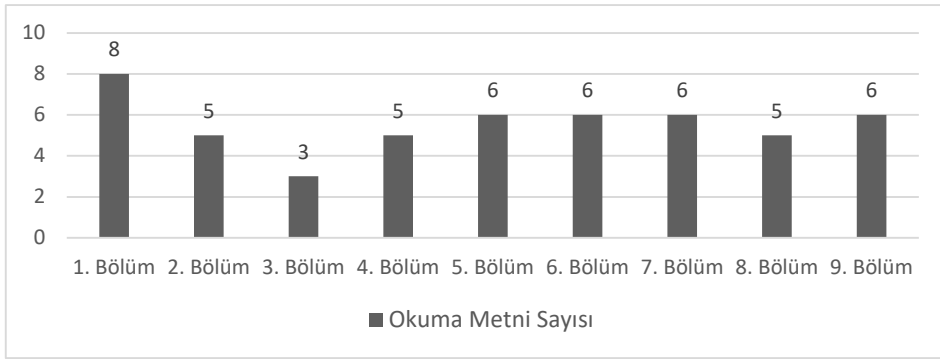
Araştırmanın alt soruları kapsamında ilk olarak okuma metnlerinin bölümlere göre dağılımı belirlenmiştir. Bu dağılım belirlenirken her bölümdeki okuma metinleri sayılmış ve notlar alınmıştır. Ardından her bölüm kendi içerisinde alanlara göre değerlendirilmiştir. Metinlerin başlıkları ve içeriklerine bakılarak hangi alanla ilgili olduğuna karar verilmiştir. Ardından her bir bölüm içerisindeki okuma etkinlik sayılarının alanlara göre dağılımı belirlenmiştir. Yine bu aşamada her bölüm

içerisindeki okuma etkinlikleri tek tek ele alınarak türü belirlenmeye çalışılmıştır.

Okuma metinlerinin alanlara göre dağılımı analiz edilirken betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Bu analizde veriler, önceden belirlenmiş temalara göre ele alınmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Alan isimleri sosyal bilimler, fen bilimleri ve sağlık bilimleri temaları olarak önceden belirlendiği için betimsel analiz ile incelenmiştir. Okuma metinlerinin türlere göre dağılımı analiz edilirken etkinlik türleri belli olmadığı için içerik analizine başvurulmuştur. Etkinliklerin türüne göre kategoriler oluşturulmuş ve adlandırılmıştır. Verilerin gösteriminde ise grafikler tercih edilmiş ve frekans değerleri kullanılarak sayısal veriler sunulmuştur.

Bulgular

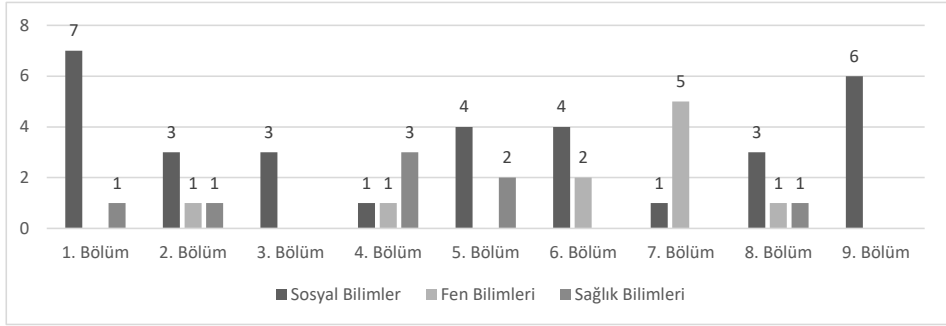
Bu bölümde, çalışmada elde edilen bulgular tablolar aracılığıyla gösterilmekte ve tablolara ait bilgiler verilmektedir.

Şekil 1: Bölümlere göre okuma metni sayısı dağılımı

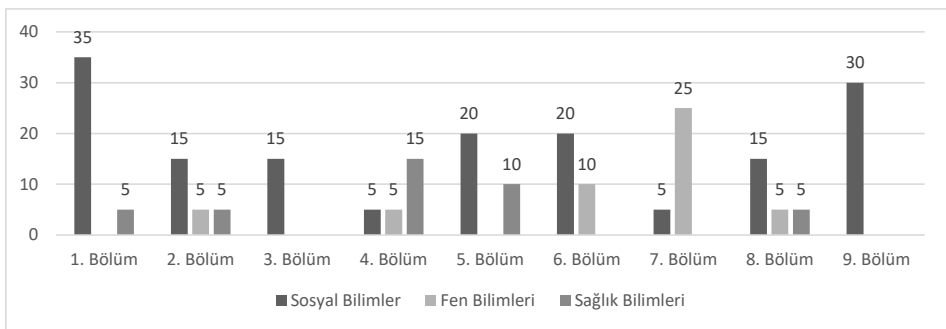
Şekil 1’de okuma metinlerinin bölümlere göre dağılımı gösterilmektedir. 1. bölümde 8, 2. bölümde 5, 3. bölümde 3, 4. bölümde 5, 5. bölümde 6, 6. bölümde 6, 7. bölümde 6, 8. bölümde 5 ve 9. bölümde 6 metin bulunmaktadır. En fazla metnin bulunduğu bölüm birinci bölümdür. En az metnin bulunduğu bölüm ise 3. bölümdür.

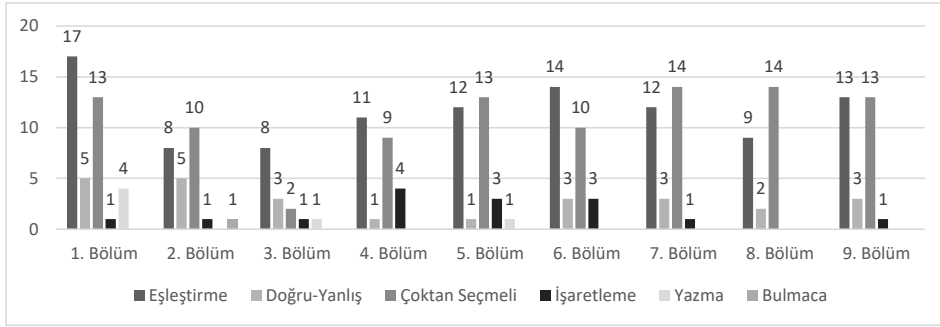
Şekil 2: Okuma metinlerinin alanlara göre dağılımı

Şekil 2’de okuma metinlerinin bölümlere göre dağılımı yer almaktadır. Sosyal bilimler ile ilgili olarak 1. bölümde 7, 2. bölümde 3, 3. bölümde 3, 4. bölümde 1, 5. bölümde 4, 6. bölümde 4, 7. bölümde 1, 8. bölümde 3 ve 9. bölümde 6 metin bulunmaktadır. Fen bilimleri ile ilgili olarak 2. bölümde 1, 4. bölümde 1, 6. bölümde 2, 7. bölümde 5 ve 8. bölümde 1 metin yer almaktadır. Sağlık bilimleri ile ilgili olarak 1. bölümde 1, 2. bölümde 1, 4. bölümde 3, 5. bölümde 2 ve 8. bölümde 1 metne yer verilmektedir. Sosyal bilimler alanına yönelik toplam 32, fen bilimleri alanına ait toplam 10 ve sağlık bilimleri alanı ile ilgili toplam 8 metin bulunmaktadır. Metin sayısının sosyal bilimlerden başlayarak sırasıyla fen bilimleri ve sağlık bilimleri alanlarında azaldığı görülmektedir.

Şekil 3: Alanlara göre okuma etkinlik sayılarının dağılımı

Şekil 3'te okuma etkinlik sayılarının alanlara göre dağılımı yer almaktadır. Sosyal bilimler ile ilgili olarak 1. bölümde 35, 2. bölümde 15, 3. bölümde 15, 4. bölümde 5, 5. bölümde 20, 6. bölümde 20, 7. bölümde 5, 8. bölümde 15 ve 9. bölümde 30 okuma etkinliği bulunmaktadır. Fen bilimleri ile ilgili olarak 2. bölümde 5, 4. bölümde 5, 6. bölümde 10, 7. bölümde 25 ve 8. bölümde 5 okuma etkinliği yer almaktadır. Sağlık bilimleri ile ilgili olarak 1. bölümde 5, 2. bölümde 5, 4. bölümde 5, 5. bölümde 10 ve 8. bölümde 5 okuma etkinliğine yer verilmektedir. Sosyal bilimler alanına yönelik toplam 160, fen bilimleri alanına ait toplam 50 ve sağlık bilimleri alanı ile ilgili toplam 40 okuma etkinliği bulunmaktadır.

Şekil 4: Bölümlere göre okuma etkinlik türlerinin dağılımı

Şekil 4'te okuma etkinlik türlerinin bölümlere göre dağılımı yer almaktadır. 1. bölümde 17 etkinlik eşleştirme, 5 etkinlik doğru-yanlış, 13 etkinlik çoktan seçmeli madde, 1 etkinlik işaretleme ve 4 etkinlik yazma türündedir. 2. bölümde 8 etkinlik eşleştirme, 5 etkinlik doğru-yanlış, 10 etkinlik çoktan seçmeli madde, 1 etkinlik işaretleme ve 1 etkinlik bulmaca türündedir. 3. bölümde 8 etkinlik eşleştirme, 3 etkinlik doğru-yanlış, 2 etkinlik çoktan seçmeli madde, 1 etkinlik işaretleme ve 1 etkinlik yazma türündedir. 4. bölümde 11 etkinlik eşleştirme, 1 etkinlik doğru-yanlış, 9 etkinlik çoktan seçmeli madde ve 4 etkinlik işaretleme türündedir. 5. bölümde 12 etkinlik eşleştirme, 1 etkinlik doğru-yanlış, 13 etkinlik çoktan seçmeli madde, 3 etkinlik işaretleme ve 1 etkinlik yazma türündedir. 6. bölümde 14 etkinlik eşleştirme, 3 etkinlik doğru-yanlış, 10 etkinlik çoktan seçmeli madde ve 3 etkinlik işaretleme türündedir. 7. bölümde 12 etkinlik eşleştirme, 3 etkinlik doğru-yanlış, 14 etkinlik çoktan seçmeli madde ve 1 etkinlik işaretleme türündedir. 8. bölümde 9 etkinlik eşleştirme, 2 etkinlik

doğru-yanlış ve 14 etkinlik çoktan seçmeli madde türündedir. 9. bölümde 13 etkinlik eşleştirme, 3 etkinlik doğru-yanlış, 13 etkinlik çoktan seçmeli madde ve 1 etkinlik işaretleme türündedir. 9 bölümde toplam 104 etkinlik eşleştirme, 26 etkinlik doğru-yanlış, 98 etkinlik çoktan seçmeli madde, 15 etkinlik işaretleme, 6 etkinlik yazma ve 1 etkinlik bulmaca türündedir.

Tartışma ve sonuç

Bu çalışmada uluslararası öğrenciler için hazırlanmış akademik Türkçe ders kitabındaki okuma etkinlikleri çeşitli açılardan incelenmiştir. İncelenen kitap öğrencilerin akademik okuma becerisini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

İncelenen dokümanda, bölümlere göre okuma metinlerinin dağılımında değişkenlik söz konusudur. En çok metnin bulunduğu kısım ilk bölümdür. Bu bölümde sekiz metin yer almaktadır. En az metnin bulunduğu kısım ise üç metinle üçüncü bölümdür. İkinci, dördüncü ve sekizinci bölümlerde beş metin yer alırken beşinci, altıncı, yedinci ve dokuzuncu bölümlerde ise altı metin bulunmaktadır. En az ve en çok metin bulunan bölümler arasında beş metinlik bir fark tespit edilmiştir. Bölümler arasında metin sayısı bakımından dengeli bir dağılımın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Okuma metinlerinin alanlara göre dağılımında da değişkenlik söz konusudur. Metinlerin sosyal bilimler alanında yoğunlaştığı görülmüştür. 32 metne ait içeriğin sosyal bilimlerle ilgili olduğu görülmüştür. Fen bilimleri ile ilgili metin sayısının 10 olduğu tespit edilmiştir. Sağlık bilimleri ile ilgili metin sayısının ise 8 olduğu bulunmuştur. En fazla yer verilen alanın sosyal bilimler, en az yer verilen alanın ise sağlık bilimleri olduğu görülmüştür. Bu durumun ortaya çıkmasında uluslararası öğrencilerin ağırlıklı olarak sosyal ve fen bölümleri tercih etmesinin rolü olabilir. Çünkü YÖK tarafından tıp ve diş hekimliği gibi rağbet gören sağlık bölümlerinde uluslararası öğrenciler için birtakım sınırlamalar bulunmaktadır. Bu yüzden sosyal ve fen bilimlerine daha fazla ağırlık verilerek sağlık bilimleri alanında en az metne yer verilmesi anlamlı görülmektedir. Bu veriler dikkate alındığında incelenen dokümanın, sosyal bilimler alanında ön plana çıktığı düşünülmektedir. Ancak bu veriler çerçevesinde fen ve sağlık bilimlerinin arka planda kaldığını da söylemek mümkündür. İncelenen kitabın, metin içerikleri bakımından

sosyal bilimler alanında eğitim alacak öğrencilere avantaj sağladığı görülürken fen ve sağlık bilimlerinde eğitim alacak öğrenciler için dezavantaj oluşturabileceği ihtimali bulunmaktadır. Bu durum fen ve sağlık bilimleri alanlarındaki öğrencilerin alanlarıyla ilgili çeşitli temel kavramları ve terimleri öğrenmeleri konusunda yetersizlik oluşturabilir. Böylece “öğrenciler kendi alanları ile ilgili kavramları, terimleri ve örnek metinleri anlamakta zorluklar yaşamaktadır” (Yılmaz, 2017, s. 180). Demir (2017) de uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları metinlerde kendi alanlarıyla ilgili kavramları anlamada zorluk yaşadıklarını tespit etmiştir. Ayrıca Demir ve Genç (2018) de uluslararası öğrencilerin alanlarıyla ilgili ders kitaplarındaki dili anlamakta zorluk yaşadıklarını belirtmiştir. Bu bağlamda Yılmaz (2017) yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin akademik Türkçeye ilişkin görüşlerini ele aldığı çalışmasında ulaştığı bulgular ışığında öğrencilere kendi alanlarıyla ilgili kavramların öğretilmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir. Yaşar, Özden ve Toprak (2017) da genel Türkçe derslerini dikkate alarak akademik Türkçeye ilişkin çıkarımlarda bulunmuştur. Bu çıkarımlardan bazılarını akademik Türkçe dersleri açısından da değerlendirmek kayda değerdir. “Bu noktada TÖMER’de gerek öğretim üyelerinin seçtiği metinler gerekse ders materyallerinin içeriği, akademik Türkçeye uygun metinlerin olması uluslararası öğrencilerin kendi bölümlerine gittiklerinde okuma konusunda işlerini kolaylaştıracaktır” (Yaşar, Özden ve Toprak, 2017, s. 218). Çünkü uluslararası öğrenciler, akademik Türkçe bağlamında kendileri açısından en önemli becerinin ders kitabı okumak olduğu görüşünü paylaşmıştır (Demir ve Genç, 2018).

Alanlara göre metinlerin dağılımında sosyal bilimler alanına yönelik toplam 160, fen bilimleri alanına ait toplam 50 ve sağlık bilimleri alanı ile ilgili toplam 40 okuma etkinliği bulunmaktadır. Etkinlik sayılarında da sosyal bilimler alanında yoğunluğun olduğu görülmektedir. Sosyal bilimlerdeki okuma etkinliği sayısının fazla olmasında metin sayısı önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü metin sayısı etkinlik sayısı arasında doğrusal bir ilişki vardır. Kitaptaki tüm metinlerde standart olarak 5 etkinlik yer almaktadır. Okuma etkinliklerinin türlere göre dağılımında sınırlılık söz konusudur. İncelenen toplam 250 etkinliğin eşleştirme, doğru-yanlış, çoktan seçmeli madde, işaretleme, yazma ve

bulmaca türlerinde oluştuğu görülmektedir. 104 etkinlik eşleştirme, 26 etkinlik doğru-yanlış, 98 etkinlik çoktan seçmeli madde, 15 etkinlik işaretleme, 6 etkinlik yazma ve 1 etkinlik bulmaca türündedir. Okuma etkinliklerinin türleri değerlendirildiğinde daha çok alt düzey düşünme becerilerini ölçer nitelikte geleneksel ve yapılandırılmış etkinliklere yer verildiği görülmektedir. Bu tarz etkinliklere yer verilmesinin nedenleri, etkinlikleri değerlendirme süresinin ekonomikliği, objektif değerlendirme yapılabilmesi ve değerlendirmenin daha kolay gerçekleştirilmesi olabilir. Bu tür etkinliklerin avantajlarının yanı sıra birtakım dezavantajları da bulunabilmektedir. Öncelikle etkinlik türleri bağlamında geleneksel ölçme-değerlendirme yaklaşımının benimsendiği ve araçlarının kullanıldığını söylemek mümkündür. Ancak bu tür geleneksel etkinlikler öğrenci başarısını yansıtmaya açısından tartışmaya açıktır. Çünkü çoktan seçmeli madde ve doğru-yanlış gibi etkinlikler şans başarısına açık türlerdir (Başol, 2013). Bu türdeki etkinliklerin sayısının yüksek olması, öğrencilerin akademik okuma kazanımlarına ulaşma durumlarını net olarak belirleyebilmede yetersiz kalabilmektedir.

Bu araştırma kapsamında şu öneriler sunulmaktadır: Öncelikle kitaptaki bölümler arasındaki metin dağılımının nicelik bakımından dengeli olmasına özen gösterilmelidir. Bu sebeple ilk ve üçüncü bölüm arasında dengesiz dağılım giderilmelidir. Bölümler arasındaki metin dağılımı birbirine eşit veya yakın olmalıdır. Alanlara göre metin sayılarının dengeli olması sağlanmalıdır. Sosyal, fen ve sağlık alanlarındaki metin sayıları birbirine eşit veya yakın olmalıdır. Okuma etkinliklerinin de alanlara göre dağılımı birbirine yakın olmalıdır. Okuma etkinliklerinin türlere göre dağılımı da çeşitlendirilmelidir. Farklı türde, üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirebilecek ve diğer dil becerilerinin de etkin kullanılmasını sağlayacak okuma etkinliklerine yer verilmelidir. Örneğin okuma metninin temasına göre tez-anti üretilerek tartışma yapma, metnin konusu ile ilgili hazırlıklı konuşma ve sunum performansları sergileme, metnin konusu ile ilgili yaratıcı yazma, okuma metnindeki terimlerle ilgili yazma çalışmaları yapma, okuma metninin özetini çıkarma gibi çeşitli etkinliklere yer verilebilir.

Bu araştırmada kitaptaki metin sayılarına bakılarak alanlara göre dengeli dağılım olup olmadığına ilişkin çıkarımlarda bulunulmuştur. Bu durum metinlerin niteliğine yönelik yorum yapılabilmesi için yetersizdir. Örneğin az metnin bulunduğu metinler, daha işlevsel veya hedeflenen akademik Türkçe kazanımlarına daha uygun olabilir. Bu sebeple metinlerdeki kelime ve cümle sayısı, cümle uzunluğu, bilinmeyen kelimelerin oranı, okunabilirlik düzeyi gibi unsurların da incelenmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

- [1]. Başol, G. (2013). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (Genişletilmiş 2. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- [2]. Boylu, E. ve Başar, U. (2016). “Türkçe Öğretim Merkezlerinin Güncel Durumu ve Standartlaştırılması Üzerine.” *The Journal of Academic Social Science*, 4(24), 309-324.
- [3]. Biçer, N. (2017). “Yabancılara Türkçe Öğretimi Alanında Yayınlanan Makaleler Üzerine Bir Analiz Çalışması.” *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 236-247.
- [4]. Çağlayan Dilber, N. (2018). “Yabancılara Türkçe Öğretimi Üzerine Yazılan Kaynak Kitaplara İlişkin Bir İnceleme.” *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 111-128.
- [5]. Demir, D. (2017). *Uluslararası Öğrencilerin Akademik Türkçe İhtiyaçları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- [6]. Demir, D., Genç, A. (2018). “Akademik Türkçe Etkinliklerine Yönelik Öğrenci ve Öğretim Elemanı Görüşleri.” *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 15(28), 91-104.
- [7]. Gottlieb, M., Ernst-Slavit, G. (2014). Academic language: A Centerpiece for Academic Success in English Language Arts. In M. Gottlieb & G. Ernst-Slavit (Eds.), *Academic language in diverse classrooms: English language arts, Grades 6-8: Promoting content and language learning* (pp. 1-44). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

- [8]. Hirai Cook, D. L., Borrego, I., Garza, E., Kloock, C. T. (2010). *Academic Language/literacy Strategies for Adolescents: A “how to” Manual for Educators*. New York, NY: Routledge.
- [9]. <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- [10]. <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/ytbden-uluslararası-ogrencilere-akademik-turkce-destegi/>
- [11]. Radmard, S. (2017). “Türk Üniversitelerindeki Uluslararası Öğrencilerin Yükseköğretim Taleplerini Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi.” *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 67-77.
- [12]. Schleppegrell, M. J. (2004). *The Language of Schooling: A Functional Linguistics Perspective*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- [13]. T.C. Kalkınma Bakanlığı (2015). “Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi Araştırma Projesi Raporu.” Ankara: Kalkınma Araştırma Merkezi, Yayın No: 2936.
- [14]. Tüfekçioğlu, B. (2018). *Yabancı Dil Olarak Akademik Türkçe: Sosyal Bilimlerde Akademik ve Teknik Söz Varlığı* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- [15]. Yahşi Cevher, Ö., Güngör, C. (2015). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Akademik Türkçenin Öneme İlişkin Uygulamalı Bir Araştırma: Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi Örneği.” *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, UDES 2015, 2267-2274.
- [16]. Yaşar, E., Özden, M., Toprak, S. (2017). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Tömerler ve Akademik Başarı.” *International Journal of Languages’ Education and Teaching*, 5(3), 213-224.
- [17]. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 9. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

[18]. Yılmaz, İ. (2017). “Opinions of Turkish as a Foreign Language Learners on Academic Turkish.” *Advances in Language and Literary Studies*, 8(2), 180-189. DOI:10.7575/aiac.all.s.v.8n.2p.180

[19]. YÖK (2017). *Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Strateji Belgesi 2018-2022*. <http://www.yok.gov.tr/web/guest/yuksekogretimde-uluslararasılaşma-strateji-belgesi-2018-2022> adresinden elde edilmiştir.

[20]. Zwiers, J. (2006). Integrating Academic Language, Thinking, and Content: Learning Scaffolds for Non-Native Speakers in The Middle Grades. *Journal of English for Academic Purposes*, 5(4), 317-332.